

Natura 2000 Toolse linnuala valitud linnuliikide inventuur 2012. aastal ning rände- ja haudelinnustiku arvukushinnangud

Töö tellija: Eesti Ornitoloogiaühing

Aruande koostas: Kristo Lauk

Harjumaa 2012

Sissejuhatus

Toolse linnuala inventuuri eesmärgiks oli inventeerida Toolse Natura linnualal rähnid, kakud, laanepüü, ranniku haudelinnustik (ka öise aktiivsusega liigid) ja rändel peatuvad liigid. Inventuuri käigus kaardistati ka kõik teised kaitsekorralduslikult olulised linnuliigid.

Eesti Ornitoloogiaühingu lähteülesanne oli järgmine:

1. Teostada Toolse linnualal standardiseeritud metoodika alusel metsa (rähnid) ja ranniku haudelinnustiku (ka öise aktiivsusega liigid) ning kevad- ja sügisrändel peatuvate linnuliikide (ka haned) inventuur. Inventuuri käigus tuleb kirja panna ka kõik teised kohatud kaitsekorralduslikult olulised linnuliigid.
2. Kanda kõikide kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide leiukohad vastava legendiga varustatud välitöökaardile või MapInfo kihile ja EELIS-sse sisestamiseks sobivasse andmevormi.
3. Anda inventeeritud liikide arvukushinnangud Toolse linnualal. Lisaks punktis 1 nimetatud inventeeritavatele liikidele hinnata linnuala tundva eksperdina oma teadmiste baasil ka teiste kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide arvukust.

Kasutatud metoodikad 2012. aastal

Erinevate liikide või rühmade loendamiseks kasutati järgmisi metoodikaid:

1. **Rähnide (ka kakud) kaardistamine peibutusmeetodil** Toolse maastikukaitseala metsades viidi läbi 21. ja 29. aprillil 2012. Peibutamisel kasutati hommikul valgeselg-kirjurähni ja hallpea-rähni häältsust-trummeldust, ning õhtuti kasutati värbkaku ja händkaku laulu. Peale peibutamist järgnes igas punktis 5 minutit kuulamist. Peibutati 10 punktis (vt. MI kaardikiht „peibutuspunktid“), mis fikseeriti võimalusellooduses selgesti tuvastatavatesse kohtadesse (n. sihi ristid). Peibutuspunktid paigutati üksteisest ca 300-500 meetriste vahedega. Samaaegselt rähnide loendusega teostati ka laanepüü ja teiste metsalindude loendus. Välitööd tehti selleks sobiva tuulevaikse ja sademeteta ilmaga.
2. **Rannikul pesitsevate liikide loendus** teostati 29. aprillil, 4. mail ja 16. juunil 2012. 16. juunil teostati muuhulgas ka öise eluviisiga rannikulindude loendus. Vaatlusi ja kuulamisi teostati ranniku viies põhilises punktis ja nende vahel liikudes (joonis 1).
3. **Rändel peatuvate liikide loendus** Toolse linnualal teostati kevadperioodil kolmel korral (21. 29. aprill, 4. mai) ja sügisperioodil kuuel korral (17. august, 21. september, 12. 24. 31. oktoober ja 8. november). Vaatlusi teostati samades eelpool mainitud ranniku viies põhilises vaatluspunktis ja nende vahel liikudes (joonis 1).

Tulemused

Peibutamise tulemusel leiti Toolse linnualalt üks territoriaalne hallpea-rähni paar ja üks musträhni territoorium vahetult väljaspool kaitseala. Õhtuse peibutamise käigus registreeriti üks territoriaalne kodukakk.

Rannikulõigul Toolse linnuse varemetest kuni maaistikukaitseala idapiirini leiti **pesitsevatest lindudest** 1 paar liivatölle, 1 paar väiketölle, 1 paar meriskeid, 3 paari jõgi tiire, 4 paari randtiire, 3 paari merikajakaid, 10 paari kalakajakaid, 55 paari hõbekajakaid, 18 paari kühmnokk-luiki, 1 paar roo-loorkulli, 3 territoriaalset rooruigu isalindu, 2 väikehuigu territoriaalset isalindu, 6 paari tuttpütte, 7 paari hahka, 25 paari tuttvarste ja sõtkaid, 5 paari rohukosklaid, 7 paari jääkosklaid ja lisaks väiksemal arvul muid partlasi. Loendatud koskla paaridest mõned võivad pesitseda vahetult linnualast välja jääva kindluse varemete müüripragudes. Metsaalal pesitsevatest liikidest registreeriti 1 paar laanepüüs, 1 isane territoriaalne väike-kärbsenäpp, 2 territoriaalset väänkaela ja 1 territoriaalne hiireviu paar.

Rändel peatuvatest liikidest arvukamat olid suur-laukhaned, rabahaned ja valgepösk-lagled, kes kasutasid madalat lahte peatumis-ööbimiskohana, ning käisid toitumas ümberkaudsetel pöldudel. Peatumis-ööbimiskohana kasutasid madalat laheosa ka mõningad sookured. Luikedest oli arvukamat kühmnokk-luiged ja partlastest olid arvukamat jääkosklad, sõtkad, viupardid, sinikael-pardid ja tuttpütid. Rände peatumiskohana kasutasid lahes olevat madalat piklikku saarekest kiivitajad, ning veest välja ulatuvaid liivaribasid kahlajad. Puhkamis-peatumiskohana kasutasid linnuala arvukad kormoranid ja toitumiskohana hallhaigurud ja väiksmal arvul ka merikotkad ning fikseeriti ka üks kalakotkas.

Liikide ja arvukuse poolest oli rikkalikum kevadrände periood, see oli töenäoliselt tingitud asjaolust, et linnud ootasid paremate ilmastikuolude saabumist põhjapoolsetele aladele. Samuti võivad ka erinevatel aastatel rändearvukused ja aastaaegade erinevused vastavalt ilmastikuoludele muutuda.

Haude- ja rändlinnustiku arvukushinnangud on näidatud lisades 1 ja 2.

Käesoleva aruande lisadena esitati järgmised failid:

1. Rähnid (ka kakud) peibutuspunktid – MI kihi nimi „peibutuspunktid“
2. Peibutamisel fikseeritud liikide asukohad – MI kihi nimi „peibu rähnid+kakk“
3. Pesitsevate linnuliikide paiknemine ja arv – MI kihi nimi „invent pesitus“
4. Rändlindude paiknemine ja arv – MI kihi nimi „ränne“
5. Ranniku haude - ja rändlindude vaatluspunktid – MI kihi nimi „vaatluspunktid“
6. Haudelinnustiku loendus ja arvukuse hinnangud – Exeli tabel „Toolse inventeerimise koondtabel - pesitsemine“
7. Rändlindude loendus ja arvukuse hinnangud – Exeli tabel „Toolse inventeerimise koondtabel - ränne“

Lisa 1. Toolse linnuala haudelinnustiku loendusandmed ja arvukushinnangud.

Liik	Loendus		Hinnang	
	Min	Max	Min	Max
Punakurk-kaur (Gavia stellata)	0	0		0
Järvekaur (G. arctica)	0	0		0
Tuttpütt (<i>Podiceps cristatus</i>)	3	6	3	6
Hallpõsk-pütt (<i>P. griseogena</i>)	0	0		0
Sarvikpütt (P. auritus)	0	0		0
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	0	0		0
Hüüp (Botaurus stellaris)	0	0	0	1
Hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>)	0	0		0
Must-toonekurg (Ciconia nigra)	0	0		0
Valge-toonekurg (C. ciconia)	0	0		0
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	0	18	18	20
Väikeluik (C. columbianus)	0	0		0
Laululuik (C. cygnus)	0	0		0
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)	0	0		0
Suur-laukhani (<i>A. albifrons</i>)	0	0		0
Väike-laukhani (A. erythropus)	0	0		0
Hallhani (<i>A. anser</i>)	0	0		0
Valgepõsk-lagle (Branta leucopsis)	0	0		0
Mustlagle (B. bernicla)	0	0		0
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	0	0		0
Rääkspart (<i>A. strepera</i>)	0	1	0	1
Piilpart (<i>A. crecca</i>)	0	2	2	5
Sinikael-part (<i>A. platyrhynchos</i>)	0	2	2	10
Soopart (<i>A. acuta</i>)	0	0		0
Räg part (<i>A. querquedula</i>)	0	2	0	2
Luitsnokk-part (<i>A. clypeata</i>)	0	8	0	8
Punapea-vart (<i>Aythya ferina</i>)	0	0	0	2
Tuttvart (<i>A. fuligula</i>)	2	25	10	25
Merivart (<i>A. marila</i>)	0	0		0
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	0	7	7	15
Kirjuhahk (Polysticta stelleri)	0	0		0
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	0	0		0
Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	0	0		0
Tömmuvaeras (<i>M. fusca</i>)	0	0		0
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	5	25	5	25
Väikekoskel (Mergus albellus)	0	0		0
Rohukoskel (<i>M. serrator</i>)	0	5	2	5

Jääkoskel (M. merganser)	0	7	5	7
Herilaseviu (Pernis apivorus)	0	0		0
Merikotkas (Haliaeetus albicilla)	0	0		0
Madukotkas (Circaetus gallicus)	0	0		0
Roo-loorkull (Circus aeruginosus)	0	1	1	2
Välja-loorkull (C. cyaneus)	0	0		0
Soo-loorkull (C. pygargus)	0	0		0
Kanakull (Accipiter gentilis)	0	0		0
Raudkull (A. nisus)	0	0	0	1
Hiireviu (Buteo buteo)	0	1	0	1
Karvasjalg-viu (B. lagopus)	0	0		0
Väike-konnakotkas (Aquila pomarina)	0	0		0
Suur-konnakotkas (A. clanga)	0	0		0
Kaljukotkas (A. chrysaetos)	0	0		0
Kalakotkas (Pandion haliaetus)	0	0		0
Tuuletallaja (Falco tinnunculus)	0	0		0
Väikepistrik (F. columbarius)	0	0		0
Rabapistrik (F. peregrinus)	0	0		0
Laanepüü (Bonasa bonasia)	0	1	1	2
Rabapüü (Lagopus lagopus)	0	0		0
Teder (Tetrao tetrix)*	0	0		0
Metsis (T. urogallus)*	0	0		0
Nurmkana (Perdix perdix)	0	0		0
Rooruik (Rallus aquaticus)	0	3	3	4
Täpikhuik (Porzana porzana)	0	0		0
Väikehuik (P. parva)	0	2	2	3
Rukkirääk (Crex crex)	0	0	0	1
Lauk (Fulica atra)	0	2	2	4
Sookurg (Grus grus)	0	0		0
Naaskelnokk (Recurvirostra avosetta)	0	0		0
Väiketüll (Charadrius dubius)	0	1	1	2
Liivatüll (C. hiaticula)	0	1	1	2
Rüüt (Pluvialis apricaria)	0	0		0
Plüü (P. squatarola)	0	0		0
Kiivitaja (Vanellus vanellus)	0	0		0
Suurrisla (Calidris canutus)	0	0		0
Leeterisla (C. alba)	0	0		0
Väikerisla (C. minuta)	0	0		0
Värbrisla (C. temminckii)	0	0		0
Kõvernokk-risla (C. ferruginea)	0	0		0
Meririsla (C. maritima)	0	0		0
Risla (C. alpina)	0	0		0
Plütt (Limicola falcinellus)	0	0		0

Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)*	0	0		0
Mudanepp (<i>Lymnocryptes minimus</i>)	0	0		0
Rohuneppe (<i>Gallinago media</i>)*	0	0		0
Mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)	0	0		0
Vöötsaba-vigle (<i>L. lapponica</i>)	0	0		0
Väikekoovitaja (<i>Numenius phaeopus</i>)	0	0		0
Suurkoovitaja (<i>N. arquata</i>)	0	0		0
Tumetilder (<i>Tringa erythropus</i>)	0	0		0
Punajalg-tilder (<i>T. totanus</i>)	0	0	0	2
Heletilder (<i>T. nebularia</i>)	0	0		0
Mudatilder (<i>T. glareola</i>)	0	0		0
Kivirullija (<i>Arenaria interpres</i>)	0	0		0
Veetallaja (<i>Phalaropus lobatus</i>)	0	0		0
Väikekajakas (<i>Larus minutus</i>)	0	0		0
Naerukajakas (<i>L. ridibundus</i>)	0	10	5	10
Kalakajakas (<i>L. canus</i>)	0	10	10	13
Tömmukajakas (<i>L. fuscus</i>)	0	0		0
Räusktiir (<i>Sterna caspia</i>)	0	0		0
Tutt-tiir (<i>S. sandvicensis</i>)	0	0		0
Jõigitiir (<i>S. hirundo</i>)	0	3	3	5
Randtiir (<i>S. paradisaea</i>)	0	4	4	5
Väiketiir (<i>S. albifrons</i>)	0	0		0
Mustviires (<i>Chlidonias niger</i>)	0	0		0
Alk (<i>Alca torda</i>)	0	0		0
Krüüs sel (<i>Cephus grylle</i>)	0	0		0
Õõnetuvi (<i>Columba oenas</i>)	0	0		0
Kassikakk (<i>Bubo bubo</i>)	0	0		0
Värbkakk (<i>Glaucidium passerinum</i>)	0	0		0
Händkakk (<i>Strix uralensis</i>)	0	0		0
Sooräts (<i>Asio flammeus</i>)	0	0		0
Karvasjalg-kakk (<i>Aegolius funereus</i>)	0	0		0
Öösorr (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	0	0		0
Jäälind (<i>Alcedo atthis</i>)	0	0		0
Siniraag (<i>Coracias garrulus</i>)	0	0		0
Vaenukägu (<i>Upupa epops</i>)	0	0		0
Vääänkael (<i>Jynx torquilla</i>)	0	2	2	4
Hallpea-rähn (<i>Picus canus</i>)	0	1	1	2
Roherähn (<i>P. viridis</i>)	0	0		0
Musträhn (<i>Dryocopus martius</i>)	0	0	0	1
Valgeselg-kirjurähn (<i>D. leucotos</i>)	0	0		0
Väike-kirjurähn (<i>D. minor</i>)	0	0	0	1
Kolmvarvas-rähn (<i>Picoides tridactylus</i>)	0	0	0	1
Tuttlõoke (<i>Galerida cristata</i>)	0	0		0

Nõmmelõoke (<i>Lullula arborea</i>)	0	0		0
Kaldapääsuke (<i>Riparia riparia</i>)	0	0		0
Nõmmekuur (<i>Anthus campestris</i>)	0	0		0
Randkiur (<i>A. petrosus</i>)	0	0		0
Sinirind (<i>Luscinia svecica</i>)	0	0		0
Rästas-roolind (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	0	1	1	2
Vööt-põosalind (<i>Sylvia nisoria</i>)	0	0		0
Väike-kärbsenäpp (<i>Ficedula parva</i>)	0	1	1	3
Punaselg-õjiga (<i>Lanius collurio</i>)	0	0	0	1
Hallõgija (<i>L. excubitor</i>)	0	0		0
Koldvint (<i>Serinus serinus</i>)	0	0		0
Merisk (<i>Haematopus ostralegus</i>)	0	1	1	2
Männi-käbilind (<i>Loxia pytyopsittacus</i>)	0	0		0
Pöldtsiitsitaja (<i>Emberiza hortulana</i>)	0	0		0

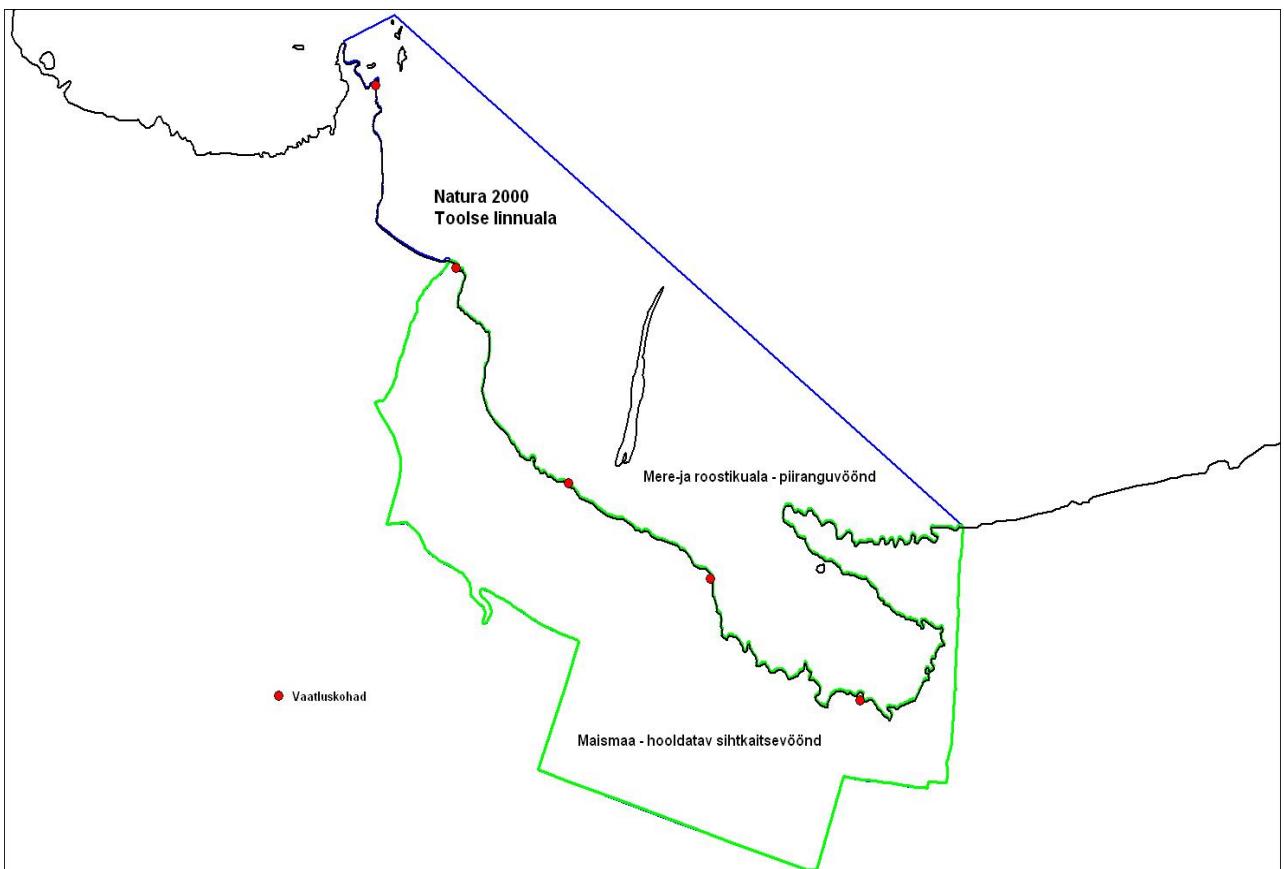
Lisa 2. Toolse linnuala rändelinnustiku loendusandmed.

Liik	Loendus		Hinnang	
	Min	Max	Min	Max
Punakurk-kaur (<i>Gavia stellata</i>)	0	0		2
Järvekaur (<i>G. arctica</i>)	0	1		10
Tuttpütt (<i>Podiceps cristatus</i>)	3	130		250
Hallpõsk-pütt (<i>P. griseogena</i>)	0	0		5
Sarvikpütt (<i>P. auritus</i>)	0	0		5
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	5	600		900
Hüüp (<i>Botaurus stellaris</i>)	0	0		2
Hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>)	2	24		100
Must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>)	0	0		0
Valge-toonekurg (<i>C. ciconia</i>)	0	0		5
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	16	152		1000
Väikeluik (<i>C. columbianus</i>)	0	2		40
Laululuik (<i>C. cygnus</i>)	0	60		300
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)	80	3000		12000
Suur-laukhani (<i>A. albifrons</i>)	65	4000		15000
Väike-laukhani (<i>A. erythropus</i>)	0	0		20
Hallhani (<i>A. anser</i>)	50	100		500
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	35	2000		10000
<i>Mustlagle</i> (<i>B. bernicla</i>)	0	6		60
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	0	250		1500
Rääkspart (<i>A. strepera</i>)	0	11		50

Piilpart (A. crecca)	2	56		500
Sinikael-part (A. platyrhynchos)	2	410		1500
Soopart (A. acuta)	0	0		100
Rägapart (A. querquedula)	0	4		50
Luitsnokk-part (A. clypeata)	0	8		100
Punapea-vart (Aythya ferina)	0	0		100
Tuttvart (A. fuligula)	2	50		500
Merivart (A. marila)	0	24		80
Hahk (Somateria mollissima)	0	50		300
Kirjuhahk (Polysticta stelleri)	0	0		0
Aul (Clangula hyemalis)	0	15		150
Mustvaeras (Melanitta nigra)	0	90		400
Tömmuvaeras (M. fusca)	0	20		100
Sötkas (Bucephala clangula)	15	250		1500
Väikekoskel (Mergus albellus)	0	6		50
Rohukoskel (M. serrator)	4	10		400
Jääkoskel (M. merganser)	25	200		1500
Herilaseviu (Pernis apivorus)	0	0		5
Merikotkas (Haliaeetus albicilla)	0	2		10
Madukotkas (Circaetus gallicus)	0	0		0
Roo-loorkull (Circus aeruginosus)	0	2		20
Välja-loorkull (C. cyaneus)	0	0		2
Soo-loorkull (C. pygargus)	0	0		5
Kanakull (Accipiter gentilis)	0	1		5
Raudkull (A. nisus)	0	3		20
Hiireviu (Buteo buteo)	0	3		20
Karvasjalg-viu (B. lagopus)	0	0		0
Väike-konnakotkas (Aquila pomarina)	0	0		0
Suur-konnakotkas (A. clanga)	0	0		0
Kaljukotkas (A. chrysaetos)	0	0		0
Kalakotkas (Pandion haliaetus)	0	1		5
Tuuletallaja (Falco tinnunculus)	0	0		5
Väikepistrik (F. columbarius)	0	0		1
Rabapistrik (F. peregrinus)	0	0		2
Laanepüü (Bonasa bonasia)	0	0		0
Rabapüü (Lagopus lagopus)	0	0		0
Teder (Tetrao tetrix)*	0	0		0
Metsis (T. urogallus)*	0	0		0
Nurmkana (Perdix perdix)	0	0		0
Rooruik (Rallus aquaticus)	0	3		20
Täpikhuik (Porzana porzana)	0	0		0
Väikehuik (P. parva)	0	2		20
Rukkirääk (Crex crex)	0	0		5
Lauk (Fulica atra)	0	2		150

Sookurg (Grus grus)	0	7		50
Naaskelnokk (Recurvirostra avosetta)	0	0		0
Väiketüll (Charadrius dubius)	0	11		60
Liivatüll (C. hiaticula)	0	13		150
Rüüt (Pluvialis apricaria)	0	3		40
Plüü (P. squatarola)	0	0		10
Kiivitaja (Vanellus vanellus)	0	210		1000
Suurrisla (Calidris canutus)	0	0		5
Leeterisla (C. alba)	0	0		5
Väikerisla (C. minuta)	0	0		50
Värbrisla (C. temminckii)	0	0		0
Kõovernokk-risla (C. ferruginea)	0	0		0
Meririsla (C. maritima)	0	0		0
Risla (C. alpina)	0	0		10
Plütt (Limicola falcinellus)	0	0		0
Tutkas (Philomachus pugnax)*	0	8		70
Mudanepp (Lymnocryptes minimus)	0	0		10
Rohunepp (Gallinago media)*	0	0		5
Mustsaba-vigle (Limosa limosa)	0	0		10
Vöötsaba-vigle (L. lapponica)	0	4		20
Väikekoovitaja (Numenius phaeopus)	0	0		5
Suurkoovitaja (N. arquata)	0	7		40
Tumetilder (Tringa erythropus)	0	0		10
Punajalg-tilder (T. totanus)	0	0		30
Heletilder (T. nebularia)	0	0		10
Mudatilder (T. glareola)	0	4		50
Kivirullija (Arenaria interpres)	0	0		0
Veetallaja (Phalaropus lobatus)	0	0		0
Väikekajakas (Larus minutus)	0	0		20
Naerukajakas (L. ridibundus)	0	55		500
Kalakajakas (L. canus)	0	45		400
Tömmukajakas (L. fuscus)	0	0		5
Räusktiir (Sterna caspia)	0	0		5
Tutt-tiir (S. sandvicensis)	0	0		5
Jõigitiir (S. hirundo)	0	10		150
Randtiir (S. paradisaea)	0	15		150
Väiketiir (S. albifrons)	0	0		5
Mustviires (Chlidonias niger)	0	0		0
Alk (Alca torda)	0	0		0
Krüüs (Cepphus grylle)	0	0		0
Õõnetuvi (Columba oenas)	0	0		10
Kassikakk (Bubo bubo)	0	0		3
Värbkakk (Glaucidium passerinum)	0	0		20
Händkakk (Strix uralensis)	0	0		10

Sooräts (Asio flammeus)	0	0		5
Karvasjalg-kakk (Aegolius funereus)	0	0		5
Öösorr (Caprimulgus europaeus)	0	0		5
Jälhind (Alcedo atthis)	0	0		3
Siniraag (Coracias garrulus)	0	0		0
Vaenukägu (Upupa epops)	0	0		0
Väänsael (Jynx torquilla)	0	0		20
Hallpea-rähn (Picus canus)	0	0		10
Roherähn (P. viridis)	0	0		0
Musträhn (Dryocopus martius)	0	0		20
Valgeselg-kirjurähn (D. leucotos)	0	0		10
Väike-kirjurähn (D. minor)	0	0		10
Kolmvarvas-rähn (Picoides tridactylus)	0	0		3
Tuttlõoke (Galerida cristata)	0	0		0
Nõmmelõoke (Lullula arborea)	0	0		0
Kaldapääsuke (Riparia riparia)	0	0		0
Nõmmekiur (Anthus campestris)	0	0		0
Randkiur (A. petrosus)	0	0		0
Sinirind (Luscinia svecica)	0	0		0
Rästas-roolind (Acrocephalus arundinaceus)	0	1		30
Vööt-põosalind (Sylvia nisoria)	0	0		0
Väike-kärbsenäpp (Ficedula parva)	0	1		20
Punaselg-õgija (Lanius collurio)	0	0		10
Hallõgija (L. excubitor)	0	0		0
Koldvint (Serinus serinus)	0	0		0
Männi-käbilind (Loxia pytyopsittacus)	0	0		0
Pöldtsiitsitaja (Emberiza hortulana)	0	0		0

Joonis 1 – Natura 2000 Toolse linnuala skeem ja vaatluspunktid